

כנס הרצליה

השנתי התשיעי

על מאזן החוסן והביטחון הלאומי
- מדיניות, מדינאות ומנהיגות לעיתות מבחן -
2-4.2.2009

מוצג בכנס הרצליה 2009, במושב משותף עם בית התפוצות

נייר עבודה

פרוייקט מדד העמיות (Peoplehood)

ממדד העמיות היהודית למדיניות, תכנון והערכה

יואב שוהם

נמרוד גור

עוזי ארד

- טיוטה להערות -

המרכז הבינתחומי הרצליה
בית ספר לאודר לממשל, דיפלומטיה ואסטרטגיה
המכון למדיניות ואסטרטגיה

המסמך משקף את דעתם של הכותבים בלבד

הפרוייקט מוקיר את שיתוף הפעולה של הגופים הבאים:

המכון לתכנון מדיניות עם יהודי (JPPPI), מכון ראות, פרוייקט תגלית, קרן ווקסנר, ושותפות 2000.

פרוייקט מדד העמיות (Peoplehood)

ממדד העמיות היהודית למדיניות, תכנון והערכה

אודות הפרוייקט

המושגים וההנחות אשר הובילו את מערכת היחסים בין הקהילות היהודיות ברחבי העולם מאז אמצע המאה ה-20 אינם מעודכנים. הדבר נכון בפרט בנוגע לקשר בין הקהילות בישראל ובארה"ב, שהן המוקד הראשוני של הפרוייקט. סיסמאות כמו "we are one" ומושגים כמו שאוה, 1948, ו-1967 מאבדים מכוחם. קשרים חזקים ותמיכה משותפת בין הקהילות היהודיות בעולם, בעיקר עם ישראל, חיוניים לעתיד העם היהודי, אך הם חייבים להתבסס על הסכם חדש. ההסכם הישן המבוסס על תמיכה כלכלית, פוליטית ומוראלית בתמורה למקור גאווה ומחסה בטוח במקרה של אלימות אנטישמית בעתיד - מגיע במהירות לתאריך תפוגתו.

בשנים האחרונות פותחו מספר תכניות חדשניות על מנת לחזק את מערכות היחסים בין הקהילות היהודיות בעולם, בהן פרויקט תגלית, תוכניות קרן ווקסנר, ותכנית שותפות 2000 של הסוכנות היהודית. קיימות דוגמאות רבות נוספות, כמו תכניות אימוץ בין בתי ספר יהודיים בארה"ב ובישראל, פעילויות של הפדרציות הממוקדות ב"התחברות" עם שאר העם היהודי, ועוד.

מעוררי השראה ככל שיהיו, במרבית המקרים מדובר בפעילויות בדידות, אשר נוגעות רק לחלק קטן מהעם היהודי. מה יכולים פרויקט תגלית וקרן ווקסנר ללמוד האחד מהאחר על יעילות ומה יכול בית ספר יהודי כלשהו עם "תוכנית ישראלית" ללמוד מהם? האם ניתן להשיג 50% מההשפעה של פרויקט תגלית ב-10% מהעלות? מהו פרויקט תגלית הבא?

פרוייקט מדד העמיות היהודית מתמודד עם השאלות הנ"ל בשני אופנים. האחד הוא מדד העמיות (Peoplehood Index – PI). בהתבסס על סקרים שנערכו באותו זמן בישראל ובארה"ב, ה-PI ימדוד בפעם הראשונה, ולאחר מכן על בסיס שנתי – עד כמה הקהילות היהודיות בארה"ב ובישראל מכירות, מוקירות ומתקשרות אחת עם השנייה. בהמשך (וכפי שהשם "פרוייקט מדד העמיות" מרמז) יורחב פרויקט ה-PI מעבר לשתי הקהילות של ארה"ב וישראל ויכלול קהילות יהודיות נוספות.

ה-PI הוא כמותי ומגוון (מפרק ובוחן לעומק מרכיבים כגון ידע, רגש, ומעשה בקשר בין הקהילות), ובכך משרת מטרה מועילה בפני עצמו. אך כמו כל מדד או סקר, הוא מוגבל ביכולתו להשפיע על מדיניות, על תכנון ועל הערכה (PPE - Policy, Planning and Evaluation). אם אינו מביא לפיתוח פעילות נוספת. על כן פרויקט מדד העמיות כולל גם כן מרכיב של PPE המפותח בשיתוף עם ארגונים נוספים הפועלים בתחום העמיות. המטרה הראשונית של פעילות PPE זו היא לאתר "עשייה נכונה" (best practices) בארגונים ובהמשך לאפשר שיתוף-ידע ביניהם, ולסייע לעבד מושגים וגישות שיעזרו לכוון פעולות עתידיות של כל ארגון ושל ארגונים חדשים אשר חורטים על דגלם את נושא העמיות היהודית. פרויקט ה-PI וה-PPE נבנים זה על זה - ה-PI הוא כלי עבודה חשוב עבור תהליך ה-PPE, ותהליך ה-PPE מסייע לאשר את רלוונטיות ועדכניות ה-PI.

מדד העמיות (PI) יושק בציבור בכנס הרצליה 2009, (2-4 בפברואר), ותהליך ה-PPE יושק זמן קצר אחריו.

האנשים והארגונים מאחורי פרוייקט ה – PI

את הפרוייקט מובילים פרופ' יואב שוהם מאוניברסיטת סטנפורד, נמרוד גור ופרופ' עוזי ארד מהמרכז הבינתחומי הרצליה.

המעצבים הראשיים של המדד הם פרופ' סטיבן מ. כהן מ- Hebrew Union College - JIR בניו יורק ופרופ' אפרים יער מאוניברסיטת תל אביב.

ועדה מדעית דו-לאומית מייצעת לצוות המדד (Scientific Advisory Committee – SAC). מארה"ב ה- SAC כולל את פרופ' סם אברמס (אוניברסיטת ניו יורק), שולה בהט (AJC NY), פרופ' חיים וקסמן (אוניברסיטת רטגרס ו- JPPPI), פרופ' סילביה ברק פישמן (אוניברסיטת ברנדיס), פרופ' שאול קלנר (אוניברסיטת ונדרבילט), וטל רז (Jewcy.com). מישראל ה- SAC כולל את פרופ' סרג'יו דלהפרגולה (האוניברסיטה העברית ו- JPPPI), פרופ' יעקב ידגר (אוניברסיטת בר-אילן), ד"ר ערן לרמן (AJC Israel), אסתי מוסקוביץ (מכון מנדל למנהיגות), דר' שי פינגר (הסוכנות היהודית), ופרופ' גבי שפר (האוניברסיטה העברית).

צוות ה- PPE יפעל יחד עם מכון ראות בתל אביב. מכון ראות בהנהלת גידי גרינשטיין הוא מכון מדיניות מוביל בישראל, עם נסיון בפרוייקטים מסוג זה.

הארגונים השותפים לפרוייקט כוללים את תגלית, קרן ווקסנר ופרוייקט שותפות 2000 של הסוכנות היהודית.

בקרב יו"ר על הקמת ועדה דו לאומית לאסטרטגיה ומדיניות (Strategic Advisory Board – SAB).

תוצאות מסקר מדד העמיות השנתי הראשון

בדצמבר 2008 נערכו הסקרים הראשונים בארה"ב ובישראל ותוצאותיהם הראשונות מוצגות בכנס הרצליה 2009. דוח ראשוני של התוצאות מצורף בנספח א'. יש להזהר מפרשנות יתר של התוצאות הראשונות משתי סיבות עיקריות: ראשית, הסקר הוא חדשני כך שעוד בבנייתו היה ברור שחלקו ידרוש שינויים והתאמה, כפי שהתברר בפועל. שנית, בהתחשב בלוח הזמנים הצפוף, לא היה זמן מספיק לנתח את כל היבטי המידע שהצטבר ולהעריך את משמעות הממצאים. בנוסף, הערך המוסף היחודי של הסקר ינבע במעקב אחר מגמות אלו לאורך זמן. מידע נקודתי מסוג זה הוא מוגבל בהיקפו, כשם שנקודת המדד הראשונה של מדד הדאוג'ונס התעשייתי לא היתה שימושית בלא מימד השוואתי. על אף האמור לעיל, הממצאים במתכונתם הנוכחית כבר מספקים אינדיקציות חשובות וחלקן אף מפתיעות. עיקרי הממצאים כוללים:

1. יהודים משני הצדדים מייחסים ערך גבוה לזהותם היהודית. ממצא מעניין הסותר דעות מוקדמות מקובלות הוא שישראלים מייחסים לזהותם היהודית ערך אף גבוה במקצת מאשר זהותם כישראלים.
2. שתי הקהילות דומות באופן ראוי לציון, כמעט בכל היבטים, עם יוצאי דופן מועטים.
3. יהודי ישראל ויהודי ארה"ב מדרגים גבוה את עוצמת הקשר הריגשי שלהם לעמיות היהודית. נראה שהם מייחלים לקשר עם העם היהודי מעבר לדעה המקובלת. מאידך, התוצאה נמוכה משמעותית כאשר בוחנים את עוצמת הקשר במישור ההכרתי (ידיעה) וההתנהגותי (פעולה).
4. האמור לעיל נכון גם כאשר בוחנים את התוצאות על פי חתכים שונים (כולל, ואולי במפתיע, על פי חתכי גיל שונים).
5. דמיון זה בין שתי הקהילות הוא אתגר והזדמנות למתכנני מדיניות בנושא העמיות היהודית. ההזדמנות היא בקיום מאגר מהותי של רצון טוב בקרב הקהילות (כפי שנראה בתוצאות הגבוהות שהושגו בקטגוריות הרגש). האתגר הוא בניצול פוטנציאל זה. הואיל והקהילות יודעות אך מעט האחת על רעותה וממעטות בקשר ישיר (כפי שעולה מתוצאות הנמוכות יותר שהושגו בקטגוריות של ידע והתנהגות), הרגשות החיוביים הללו לכל היותר מכוונים לערך מופשט. קשה להרגיש מחובר לקהילה עליה אתה יודע מעט, ואף גרוע מכך, כשהנך בעל נקודת מבט לא מעודכנת, אשר עשויה להיות בקונפליקט עם המציאות. יש להקדיש מחשבה רבה להגדרת סוג הידע וסוג ההתנהגות היעילים ביותר להמרת אנרגיה פוטנציאלית זו לכדי מערכת יחסים משמעותית המלווה בפעילות.

בדו"ח הראשוני בנספח א', ניתן למצוא מידע נוסף על תוצאות הסקר. הדו"ח המלא המשלים את הניתוח ומציג המלצות מדיניות יופץ בעתיד.

קרבה ודמיון בין יהודי ישראל וארצות הברית - דו"ח מחקר ראשוני

פרופ' אפי יער ופרופ' סטיב כהן

מבוא:

תולדותיה של מערכת היחסים בין היהודים החיים בישראל וארצות הברית נעוצים בראשית התהוותן של שתי הקהילות בשלהי המאה ה-19, כאשר רבים מיהודי אירופה החלו להגר לארצות שונות ברחבי העולם. מקצתם הגיעו לישראל בעליות הראשונות, אבל רובם הגדול חיפש את עתידו במקומות אחרים, בעיקר בארצות הברית. במהלך השנים התאזן היחס המספרי בין הקהילות היהודיות בישראל ובארה"ב, וכיום הן מייצגות את שני הריכוזים היהודיים הגדולים ביותר בעולם – כ-6 מיליון בישראל וכמספר הזה לערך - בארה"ב.

שתי הקהילות קיימו, אמנם, קשרים הדדיים לאורך כל התקופה, אולם אין ספק שקשרים אלה נעשו הדוקים וחשובים יותר מאז קום המדינה. אין תמה שקיים צורך חיוני עבור שתי הקהילות לעקוב אחרי מגמות ההתפתחות ביחסים בין שתי הקהילות, להבין את הגורמים המשפיעים עליהן - לחיוב או לשלילה, בהתאם לממצאים, לבחון את הדרכים באמצעותן ניתן לחזק את הקשרים והתרומות ההדדיות ביניהן.

הדו"ח הנוכחי מביא את הממצאים העיקריים של מחקר חלוצי, המבוסס על שני סקרי דעת קהל מדעיים, שנערכו בו-זמנית בקרב מדגמים מייצגים של האוכלוסיות היהודיות בישראל ובארה"ב. המחקר נועד לבחון ממדים שונים של קרבה ומרחק בין שתי הקהילות, לשמש בסיס לבחינת ההתפתחויות ביחסים אלה ולגבש דרכים להשפיע עליהם גם בשנים הבאות. כיוון שזהו ניסיון ראשון מסוגו לבחון סוגייה זו על בסיס מדעי ויש להניח כי על סמך ניתוח הממצאים והמסקנות העולות מהדוח, יהיה אפשר לשפר ולשכלל אותו ולהסתייע בו בעתיד ככלי סטנדרטי חיוני ומהימן לבחינת מצב היחסים בין יהודי ישראל וארה"ב לאורך הזמן.

הממצאים שנציג להלן מתייחסים לשמונה סולמות המייצגים היבטים מרכזיים של יחסי קרבה ומרחק, שההבחנה ביניהם הסתייעה בחלקה בניתוחים סטטיסטיים של תשובות המרואיינים בשתי הקהילות. מרבית השאלות היו זהות בשתייהן, כמו למשל, "מהי מידת החשיבות של ישראל (או של ארה"ב) כמרכז רוחני בעיניך". עם זאת, היו נושאים שמטבע הדברים לא ניתן היה לנסח לגביהם שאלות זהות. במקרה כאלה הצגנו שאלות בעלות משמעות דומה ככל האפשר. לדוגמה: בין השאלות באמצעותן נבדקה מידת הידע שיש לציבור היהודי בישראל על יהודי אמריקה, נשאלו המרואיינים אם הם יכולים לנקוב בשמם של שלושת הזרמים הדתיים העיקריים של יהדות ארה"ב. במקביל, המרואיינים האמריקאיים נשאלו אם הם יכולים לנקוב בשמן של המפלגות העיקריות בישראל.

במסגרת כנס הרצלייה נוכל להציג רק חלק מהממצאים, כיוון שבגלל קוצר הזמן לא יכולנו לנתח ולסכם את כל החומר שעמד לרשותנו. עם זאת, על סמך עיון ראשוני נראה כי התמונה המלאה שתוצג במסמך נפרד תהא דומה בעיקרה לזו של הדו"ח הנוכחי. הממצאים יוצגו בשני אופנים: ראשית, תוצג השוואה בין הציונים הממוצעים של יהדות ארה"ב וישראל בשמונת הסולמות. שנית, נציג אותן השוואות פי שלושה

חתכים שנראו לנו כמעניינים במיוחד: קבוצות גיל, רמת דתיות, ותכיפות הביקורים בישראל או בארה"ב. כך, לדוגמא, שאלת הגיל כגורם המשפיע על היחסים בין שתי הקהילות נדונה לאחרונה במסגרות שונות, כאשר הטענה השכיחה היא שהדור הצעיר בארה"ב אינו חש אותה מידה של קרבה ואהדה לישראל כפי שחשים הדורות המבוגרים יותר, במיוחד אלו שעבורם השואה, ולהבדיל, מלחמת העצמאות והקמת מדינת ישראל, אינם רק אירועים הנלמדים בספרי ההיסטוריה. למותר הוא לציין כי הדו"ח המלא יכלול בסיסי השוואה אחרים, כגון רמות השכלה והכנסה.

מבנה המדגם:

בישראל הסקר נערך בראיונות טלפונים באמצעות מערכת סקרים ממוחשבת (CATI) בקרב 1000 מרואיינים, המהווים מידגם מייצג של כלל האוכלוסייה היהודית הבוגרת (+18) בישראל. את הסקר ערך מכון מחקר "מדגם" בין התאריכים 09/12/2008 עד 17/12/2008. טעות הדגימה המירבית $\pm 3.2\%$, ברמת ביטחון של 95%.

בארה"ב הסקר נערך באמצעות שאלון שנשלח בדואר או דרך האינטרנט. שאלונים מולאו על ידי 1161 נשאלים המהווים מדגם מייצג של כלל האוכלוסייה היהודית הבוגרת (+21) בארה"ב הקונטיננטלית. את הסקר ערכה חברת Synovate Inc. במהלך החודשים דצמבר 2008 וינואר 2009 ואשר היה המשך לסקר בסגנון דומה שנערך בספטמבר 2008.

בסקר האמריקאי משיב יהודי מוגדר כנשאל אשר השיב על השאלה "האם הינך או בן/בת זוגך קתולי, פרוטסטנטי, יהודי, אחר/אף דת" בתשובה – "יהודי". יש לשים לב שסיווג זה של נשאלים למעשה מתעלם מכ – 20% של האוכלוסייה היהודית בארה"ב המזהים את עצמם כיהודים אך מגדירים את דתם כ – "אף דת" או "לא שייך לדת היהודית". השפעת הגדרת המדגם בצורה זו היא בהסטה של התוצאות להערכת יתר של עוצמת הזהות ועמיות יהודית. מצד שני, סיווג הנשאלים בצורה זו הינה המתודולוגיה היחידה המאפשרת להגיע למדגם של כלל יהודי ארה"ב בעלות סבירה.

רשימת המדדים ומרכיביהם:

1. **זהות יהודית** - מדד המורכב משתי שאלות:

א. גאווה להיות יהודי

ב. חשיבות היותך יהודי

2. **תחושת אחווה כלל-יהודית** - מדד המורכב משבע שאלות:

א. מרגיש כחלק מהעם היהודי ברחבי העולם

ב. מרגיש קרבה ליהודי ארה"ב/ישראל

ג. מרגיש קרבה ליהודים החיים בארצות אחרות

ד. קשור רגשית ליהודים בארה"ב/ישראל

ה. קשור רגשית ליהודים בארצות אחרות

ו. מרגיש אכפתיות ביחס ליהדות ארה"ב/ישראל

ז. מרגיש אכפתיות ביחס ליהודים בארצות אחרות

3 הערכה הדדית – מדד המורכב משתי שאלות

א. גאווה ביהודי ארה"ב/ישראל

ב. אכזבה מיהודי ארה"ב/ישראל

4. חשיבות ישראל וארה"ב כמרכזים רוחניים – שאלה אחת.

5. היחס כלפי יהודים הנשואים ללא-יהודים – שאלה אחת

6. רשת חברתית - מדד המורכב משלוש שאלות:

א. קשרי משפחה

ב. קשרי חברות

ג. קשרים טלפוניים ואחרים

7. תמיכה בחיזוק הקשרים בין הקהילות – מדד המורכב מ 4 שאלות לישראלים ו 3 לאמריקאים, כלהלן:

לישראלים:

א. מעורבות בפעילות המקדמת את היחסים בין שתי הקהילות

ב. בעד או נגד הבאת אמריקאים צעירים לביקור בישראל

ג. בעד או נגד עידוד יהודים אמריקאים לעלות לישראל

ד. תמיכה או התנגדות לקשרים בין יהודים ישראלים ואמריקאים

לאמריקאים:

א. השתתפות בתוכנית או פעילות כלשהי הקשורה בישראל

ב. עידוד קרובי משפחה וחברים לבקר בישראל

ג. כתיבה לחברים ולאחרים בנושאים הקשורים בישראל

8. ידע על יהדות ארה"ב/ישראל – מדד המורכב משלושה סולמות:

א. ידע (סובייקטיבי כללי על היהודים בארה"ב/על ישראל (פריט אחד)

ב. ידע סובייקטיבי ספציפי (שני פריטים):

ישראל: הזרמים הדתיים, פוליטיקאים, אנשי רוח ואמנים יהודים אמריקאיים
ארה"ב: מפלגות פוליטיות עיקריות ופוליטיקאים, אנשי רוח ואמנים בישראל

ג. ידע אובייקטיבי על גודל האוכלוסייה היהודית בארה"ב/ישראל (פריט אחד)

עיקרי הממצאים:

1. השוואה כוללת בין יהודי ארה"ב וישראל:

השוואה בין שתי הקהילות מצביעה על תמונה מורכבת למדי ביחס למידת הקרבה והדמיון בין התוצאות אם כי הדפוס הכללי נוטה יותר לקרבה ולדמיון מאשר למרחק ושוני. דרגת הקרבה הגבוהה ביותר מתגלית ביחס לחשיבות הזהות היהודית עבור יהודי ארה"ב וישראל, עם ציון ממוצע של 83 (מתוך מקסימום 100). יתר על כן, כיוון שהפער ביניהן מבחינה זו הוא זניח (ארה"ב – 81 וישראל – 85) ניתן לומר כי הזהות היהודית היא בסיס קרבה משותף באותה מידה לשתי הקהילות.

רמת קרבה גבוהה למדי מתגלה גם בתפיסה של ישראל ושל יהדות ארה"ב כמרכזים רוחניים לעם היהודי (72.5), אם כי בתחום זה יש פער ניכר בין שתי הקהילות, כשישראל נתפסת על ידי יהודי אמריקה כמרכז רוחני חשוב יותר (86) בהשוואה למידת החשיבות שהציבור הישראלי מייחס לקהילה בארה"ב (63). זאת, אף על פי שאין להתעלם מכך שגם הציבור היהודי בישראל מכיר ברובו בחשיבותה של קהילה זו כמרכז רוחני של כלל העם היהודי. בהקשר זה מעניין לציין כי גם היהודים האמריקאים מעריכים את חשיבותה של קהילתם כמרכז רוחני מעט פחות (78) מכפי שהם מעריכים את ישראל (82), שעה שבקרב הישראלים הדפוס הוא הפוך. הם רואים את ישראל כמרכז חשוב יותר (86) מאשר יהדות ארה"ב (78).

במקום השלישי מבחינת הקרבה נמצא מדד האחוה הכלל-יהודית (Peoplehood), עם ציון ממוצע של 68. יתר על כן, כיוון שציון זה זהה בשתי הקהילות, אפשר לומר כי תחושת האחוה הכלל יהודית משותפת במידה שווה ליהודי ארה"ב וישראל גם יחד. בהקשר זה, חשוב להדגיש כי מדד האחוה הוא המורכב ביותר מבין כל המדדים, וכולל שבעה פריטי שאלות שונים כגון, המידה בה המרואיינים מרגישים שהם חלק מהעם היהודי, מידת קרבתם ליהודים בקהילה האחות כמו גם לקהילות היהודיות בעולם בכלל, ותחושת האכפתיות שלהם כלפי לקהילות אלה. באשר לשאלה הראשונה, היינו, "עבורך באופן אישי, באיזו מידה היתוך יהודי קשורה להרגשה של להיות חלק מהעם היהודי ברחבי העולם?", הציון הגבוה (78) מעיד על כך כי הרוב בשתי הקהילות שותף להרגשה זו, אם כי רוב זה גבוה מעט יותר בישראל (81) מאשר בקרב יהודי ארה"ב (75).

בסמוך מאד מבחינת דרגת הקרבה, עם ציון 67, נמצא מדד ההערכה ההדדית, המשקף את מידת הגאווה והאכזבה של יהודי ארה"ב בישראל, ושל האחרונים בראשונים. בתחום זה ניתן לראות שקיים פער לא גדול בין שתי הערכות, כאשר יהודי ארה"ב נוטים להעריך את ישראל מעט יותר (70) מאשר ההיפך (64). עם זאת, גם ההערכה של הקהילה היהודית באמריקה על ידי הציבור הישראלי היא חיובית בעיקרה.

בדרגת קרבה מעט נמוכה יותר מופיעות התשובות לשאלה "באיזו מידה יש להתייחס ליהודים ברחבי העולם אשר נשואים ללא יהודים כאל חלק מהעם היהודי, באותו אופן כמו ליהודים הנשואים ליהודים". אנו סבורים כי לתשובות לשאלה זו עשויות להיות השלכות על עתיד העם היהודי, וכי הן מבטאות, באופן חלקי לפחות, את מידת הפתיחות או הסגירות של יהודי ארה"ב וישראל בגישה שיש לנקוט בשאלה כה חשובה. מכל מקום, הציון הכולל – 64 – מראה ששתי הקהילות נוטות בבירור לגישה היותר ליברלית, אם כי גישה זו בולטת יותר, מטעמים מובנים, בקרב יהודי ארה"ב (69) מאשר בישראל (59).

במקום השישי בדירוג הקרבה ניצב מדד המבטא את מידת המעורבות והתמיכה בעידוד הקשרים בין שתי הקהילות. בנושא זה הציון הכולל הנמוך יחסית – 48 – נובע מהפער הגדול בין שתי הקהילות, כאשר בארה"ב הוא נמוך ביותר – 32 – ובישראל הוא מגיע ל- 66. ממצא זה בולט במיוחד על רקע המטען הרגשי הגבוה שיש ליהודי ארה"ב ביחס לישראל ולעם היהודי בכללו. במילים אחרות, המישור הרגשי לא מוצא ביטוי מספיק בנכונות לפעול למען חיזוק הקשרים עם ישראל.

תמונה דומה מתקבלת גם ביחס למדד "הרשת החברתית", הניצב במקום השביעי בדירוג. מדד זה מורכב, כאמור, מהקשרים שיש לכל אחת משתי הקהילות עם קרובי משפחה, חברים, עמיתים ואחרים בקהילה האחות. כך, הציון הכולל של המדד – 42 – מורכב מציונים של 30 ו- 57 בקרב היהודים בארה"ב ובישראל, בהתאמה. עם זאת, יש לשים לב לעובדה שבארה"ב יש כיום קהילה גדולה של ישראלים לשעבר, ומטבע הדברים סביר להניח שבינם לבין קרוביהם בישראל מתקיימת מערכת קשרים הדוקה ויציבה. כיוון שבניסוח השאלה לא נעשתה הבחנה בין הישראלים החיים בארה"ב לבין שאר יהודי אמריקה, לא ניתן לקבוע באיזו מידה יש לגורם זה השפעה על ציון מדד הקרבה, אם כי סביר להניח שהשפעה זו אינה מבוטלת.

במקום השמיני והאחרון מופיע מדד הידע, עם ציון של 39 וללא הבדל בין הישראלים והאמריקאים. במילים אחרות, שתי הקהילות דומות זו לזו ברמת הבורות שלהן אודות הקהילה האחות. מעניין לציין כי ביחס לאחת מהשאלות המרכזיות את המדד, בה התבקשו המראיינים להעריך את מידת הידע שיש להם בתחום זה, הציונים שהתקבלו היו גבוהים יחסית (67 בארה"ב ו- 60 בישראל). כלומר, שתי הקהילות מעריכות את היקף הידע שלהן כגבוה בהרבה מכפי שהוא בפועל. כך, לדוגמה, הציון הממוצע של הידע לגבי גודל האוכלוסייה היהודית בארה"ב בישראל עומד על 39.

בסיכום ביניים ניתן לקבוע כי שתי הקהילות מתאפיינות, מצד אחד, בחשיבות הרבה שיש לזהות היהודית עבורן, בהערכה החיובית שיש להן זו כלפי זו, ובמטען הרגשי ותחושת ההשתייכות המשותפת שלהן לקהילה האחות ולעם היהודי בכלל, ומצד אחר, ברמה נמוכה יחסית של נכונות להירתם לחיזוק הקשרים בין שתי הקהילות, של קיום יחסים ומגעים הדדיים בפועל, ושל מידע הדדי. המסקנה המתבקשת היא שיש להבין את הסיבות לפערים בין המישורים השונים של קרבה ודמיון על מנת שיהיה ניתן להציע דרכי פעולה שיביאו לצמצום הפערים, כך שמערכת היחסים בין שתי הקהילות תהיה יותר הדוקה, מבוססת, וברת קיימא.

2. השוואה על פי חתכים של שתי האוכלוסיות:

גיל: ניתוח הממצאים על פי קבוצות גיל (18-34; 35-64; 65+) בתוך כל אחת משתי הקהילות מראה כי בניגוד לציפיות המוקדמות, ביחס למרבית המדדים אין לגיל השפעה משמעותית בכיוון זה או אחר, הן בישראל והן בארה"ב. יתר על כן, בהקשר ליהדות ארה"ב, באותם מקרים בהם נמצא שיש לגיל השפעות, מסתבר שדווקא לצעירים יש זיקה חזקה יותר לישראל מאשר לשתי הקבוצות המבוגרות יותר. כך, ציון "הרשת החברתית" של הצעירים עומד על 42, שעה שבשתי הקבוצות האחרות הוא מגיע ל- 25 ו- 26 בהתאמה. בדומה, הצעירים בארה"ב נוטים לתמוך מעט יותר בהידוק הקשרים עם ישראל, עם ציון של 37, שעה שבקבוצות של גילאי הביניים והמבוגרים, הציונים הם 31 ו- 30 בהתאמה. כפי שנאמר לעיל, הציפיות המוקדמות ביחס לגיל היו בכיוון ההפוך, היינו, שבקרב הצעירים היהודים באמריקה נמצא רמות נמוכות יותר של זהות יהודית, של רגשות אחווה כלל-יהודית, ושל זיקה לישראל, מאשר בקרב המבוגרים יותר. העובדה כי על פי ממצאי הסקר הנוכחי ציפיות אלה לא אוששו, ובמובנים מסוימים הם אף מנוגדים להן, אומרת דרשני ומחייבת בחינה מעמיקה ושיטתית של הנושא.

דתיות: על מנת לבחון את ההשפעות של גורם זה, חולקה אוכלוסיית הנחקרים בשתי הקהילות לארבע קבוצות מבחינת רמת הדתיות: אורתודוקסים (בישראל: חרדים ודתיים), קונסרבטיבים (בישראל: מסורתיים), רפורמים (בישראל: מסורתיים-חילונים), וחילונים. על מנת לסבר את האוזן ביחס לתוקף של סולם הדתיות בו השתמשנו, נביא את הנתונים המתייחסים לקשר בינו לבין ציוני מדד הזהות היהודית בשתי הקהילות:

ארה"ב: אורתודוקסים – 97; קונסרבטיבים – 92; רפורמים – 87; חילונים – 72.

ישראל: חרדים ודתיים – 97; מסורתיים – 93; מסורתיים-חילונים – 87; חילונים – 76.

מספרים אלה מדברים בעד עצמם. אשר לשאר המדדים, הממצאים מלמדים כי יש להם, בדרך כלל, קשר חיובי עם סולם הדתיות, כך שציוני המדדים גבוהים יותר ככל שרמת הדתיות גבוהה יותר בשתי הקהילות גם יחד, להוציא חריג אחד שהוא בבחינת "יוצא מן הכלל המוכיח את הכלל", היינו, היחס לנשואים מעורבים. בעניין זה נמצא, כצפוי, כי קיים קשר שלילי בין מידת הפתיחות לנשואים מעורבים לבין מידת הדתיות, כך שבקרב היותר דתיים יש נכונה מעטה יותר להתייחס ליהודים הנשואים ללא יהודים כאל חלק מהעם היהודי.

עם זאת, נראה כי לגורם הדתי יש השפעות חזקות ועקביות הרבה יותר בקרב יהודי ארה"ב מאשר בישראל. דפוס זה בולט במיוחד ביחס למרכזיות של ישראל כמרכז רוחני, בהשוואה למרכזיות של יהדות ארה"ב, לאינטנסיביות של הרשת החברתית בין שתי הקהילות, ולתמיכה בהידוק הקשרים ביניהן. לדוגמא: גובה הציונים ביחס להידוק הקשרים עם ישראל בקרב יהודי ארה"ב נע בין 67 אצל האורתודוקסים ל-22 בין החילונים, היינו פער של 45 נקודות, שעה שהנתונים המקבילים בישראל הם 65 ו-66.

ביקורים הדדיים: דפוס הממצאים מראה כי לביקורים של יהודי ארה"ב בישראל יש קשר חזק וחיובי עם מרבית המדדים, בעוד שבבישראל הקשרים מועטים וחלשים יותר, אם כי גם הם נוטים להיות חיוביים. לדוגמא: ציון מדד האחוה הכלל-יהודית בקרב מי שלא ביקר בישראל אף פעם עומד על 60, בין מי שביקרו פעם אחת - 75, ומבין אלו שבקרו פעמיים או יותר - 88. הציונים המקבילים עבור הישראלים הם 64, 71, ו-74. הבדלים גדולים עוד יותר נמצאו ביחס לכמה מהמדדים האחרים. למשל, הציונים של יהודי ארה"ב בנושא הידוק הקשרים בין הקהילות עומדים על 19 בקרב מי שלא ביקר בישראל כלל, 41 בין אלו שביקרו פעם אחת בלבד, ו-67 בקרב מי שבקרו פעמיים ומעלה. באשר לביקורים של ישראלים בארה"ב, לא נמצאו הבדלים של ממש. בבואנו לדון בנתונים אלה, יש להביא בחשבון שני שיקולים:

ראשית, יש להיזהר בפירוש הקשרים שנמצאו בין הביקורים לבין מדדי הקרבה והדמיון מבחינת כיווני ההשפעות. מצד אחד, קרוב לודאי שלביקורים בישראל יש השפעות חיוביות בעניין זה, אך סביר גם להניח שהביקורים בישראל מושפעים ממידת הקרבה. לעניות דעתנו, ההנחה הסבירה ביותר היא שההשפעות הן הדדיות, כך שלביקורים בישראל יש השפעה חיובית על מידת הקרבה והדמיון ולאילו יש השפעה חיובית על הנכונות לבקר בישראל.

שנית, למשתנה הביקורים יש חשיבות מיוחדת כיוון שבשונה ממשני הגיל והדתיות, יש אפשרות להשפיע עליו בדרכים שונות, הן כשמדובר בביקורים של ישראלים בארה"ב והן כשמדובר בביקורים של יהודים אמריקאים בישראל.

נסיים בהתייחסות לממצא שיש בו קורטוב של קוריוז. ההשוואה בין שתי הקהילות מלמדת שאמריקאים המבקרים בישראל נוטים להיות מעט "סגורים" יותר ביחס ליהודים הנשואים ללא יהודים, היינו, הם פחות מוכנים לראות בהם כחלק מהעם היהודי. לעומת זאת, כאשר מדובר בביקורים של ישראלים בארה"ב, נמצא דפוס הפוך, כלומר קיים קשר חיובי, אמנם מתון, בין הביקורים בארה"ב לבין מידת הפתיחות בתחום זה.